

Ongevallen in Diessen in vroeger eeuwen

door Jan van Helvoirt

Op 24 april 1745 werd het ontzielde lichaam van de 12 jarige Francis Verdonk met de hoogkar naar de Beekse toren gereden. Daar werd door de chirurgijn officieel vastgesteld dat hij door verdrinking om het leven was gekomen. De plaats van het ongeluk van deze *innocent geweest zijnde knaap* was de heide tussen de Biest, de Haghorst en Diessen. Exact een week eerder was de 10 jarige zoon van Nicolaes Smeekens *in de Reyt in de riviere off gemeene stroom teynden den hof* verdronken.

Jan van Diessen woonde op het Sprekeleind (nu Molenstraat) bij zijn voogd Jan van Rijthoven. De jongen was onderweg *naar de winkel om sout te haalen en wederom koomende in gemelde kuyl gevallen*. Waarschijnlijk had hij onderweg de ‘vallende ziekte’ gekregen en was daardoor in de *plukselkuil* gevallen. Soortgelijke ongelukken kwamen helaas best veel voor. Op de Lage Haghorst verdronken zelfs binnen twee jaar drie kinderen. In april 1779 stierven twee broertjes tegelijk in de sloot voor het ouderlijk huis. Bijna twee jaar later verloor vlak daarbij het kind van Goyart Verkuylen in de brandkuil voor de boerderij het leven.

Ook dramatisch waren de laatste levensuren van het zeven maanden oude zoontje van Peter Adriaens van de Westelbeerse Raeckelhoeve. In een onbewaakt ogenblik was het kindje *int vuer off heete assche gevallen*, met tragische gevolgen: *de tronie vol bleynen, de lincker oogh gans verduistert en de mont gehemelte ende keel nogh vol asschen ende geheel verbrant*.

Nog triester was het noodlot dat in het gezin van Francis van Rooij in Beek in december 1720 toesloeg. Terwijl de dokter en de chirurgijn de gruwelijke brandwonden van het zoontje bijna koelbloedig beschreven, lag hij te ‘zieltogen’ op de schoot van zijn grootvader. De huid was op verschillende plaatsen erg verbrand en de spieren van de billen waren daardoor van elkaar gescheurd: *de navel was swart als de schouw en selfs de natuurlijke partijen gebraden!*

Minder gruwelijk, maar toch wel erg pijnlijk, was de toestand van Jasper van Eijnthoven. Op het eind van het schooljaar van 1717 lag hij *met groote pijn onder de corte ribben* thuis in de Gelderstraat in bed en was constant in ademnood. Tijdens een stoeipartij na school met Jan Lemmens, die tevoren een pak slaag gekregen had met een stuk hout, was Jasper met zijn ribbenkast *op de cant van een schooldoos gevallen*.

Opletten geblazen op en rondom de kar

Peter van Overaa moet ook erg verdrietig geweest zijn toen hij in januari 1698 zijn twee kleine kinderen onder het puin vandaan moest halen. De stenen gevel van de voorkamer van zijn huis aan de Wouwerstraat was ingestort, *synde daer onder getast ofte gesmoort liggende tsamen dood op de bedde*. Jaren later kon de chirurgijn weer op pad om de lichamen van twee andere kinderen te visiteren. Op 20 augustus 1751 waren ze in ‘een zandligt’ achter de Vrijthof *door het sandt off aarde versmagt off gesmoort*. Enkele jaren daarna gebeurde in een koestal in een hoeve in Brakel onder Riel, dat hoorde toen ook bij onze Heerlijkheid, een soortgelijk ‘verstikkingsongeval’. Nu was het de volwassen boer Hendrik Int Ven die bij het omstorten van de mestkar zelf was *gesmoort off gesuffoqueert leggende onder een hoop mist*. In de nazomer van 1770 vond er in Riel weer een dodelijk ongeval met een kar plaats, die deze keer door Adriaen Jonkers met turf geladen was. Hij viel van de kar op zijn hoofd en het grote rad ging er pardoos overheen. De tweede nekwervel was ontzet en de geneesheer constateerde *een contusie aen de linkerschouder en het kakebeen*.

Op 22 februari 1884 tuimelde de Beekse dokter Piet de Lang zelf van de kar. Op de terugweg van een patiënt maakte hij een geweldige smak op de Dunse Dijk en werd ijlings een boerderij binnengedragen. Nadat hij bediend was door de Mierdse pastoor gaf hij de geest in de Dunse herberg. Verder moeten we het ongeluk van Michel Rombouts daar vlakbij

vermelden. Als Diessenaren naar de Bockenrijder fietsen dan zien ze juist rechts voor de witte brug een open plek. Daar achter boerde eind 18^e eeuw slachtoffer Rombouts. Hij werd op 26 november 1796 door enkele burens na enige uren zoeken in de schuur aangetroffen *alwaer zij hem doot op sijn rug vonden leggen*. Nader onderzoek toonde aan dat het geen 'echt ongeluk' geweest was, want men stelde vast: *een zwaare en diepe link, paars en blauwachtig van kleur rondzom om den nek en keel veroorzaakt door de compressie van een koorde off strop*.

Verdacht ongeluk zoontje Diessense schoolmeester

Jacobus van Leeuwen was rond 1700 koster en schoolmeester in Diessen. Zijn taak was o.a. de kinderen iets leren en ze tevens oppassen. Hij zelf was ook niet een van de braafsten. In de zomer van 1709 had hij een behoorlijke aanvaring met Peter Cornelis van Dijk, de Diessense oppasser van de 'wildbaan of waranda'. Die had hem betrap in de akkers *lopemde met syn brack of soekhont hebbende den winthond ende strick aende hant*. Gelukkig bleef het bij woordenwisselingen en kwamen er geen ongelukken van. Eigenlijk werd Jacobus jaren daarvoor door Van Leeuwen sr. die ook al koster en schoolmeester was, ook niet voor vol aangezien en zijn broer Samuel werd als opvolger van hem naar voren geschoven: *het geschrift van Samuel was merkelijk beter en sufficanter dan van Jacobus die onbequaam was tot soodanige functie*.

Twee weken later maakte Jacobus in een herberg op den Heuvel na enige potten bier genuttigd te hebben veel stampij tegen de Diessense schepenen als reactie op die uitgestelde benoeming: *hij soude den schepenen den dicken buyck wel doen smelten en maken dat hem de cousen van de benen souden vallen*. Hij had het rechtstreeks tegen de rijke Diessense herbergier en schepenen Peter Niclaes Otten op de hoek van de Kerkstraat. Bovendien zou hij de kinderen Otten meteen de school uitgooien!

Zijn eigen kind, Michieltje van 6 jaar oud, werd het slachtoffer van een 'raar ongeval' op de weg van Diessen naar Beek in mei 1701. De knecht van de weduwe Nicolaes Otten, Cornelis Hendrik van Diessen, haalde ter hoogte *vande Cruysbergen* met zijn hondenkar een groepje schoolkinderen rustig in. Plotseling joeg en hitste hij de windhond op en Michieltje van Leeuwen, die iets te laat *de lijtweg* uitliep, kwam recht onder het rad van de kar terecht. Het zoontje van de schoolmeester kwam de geweldige klap op zijn hersenen niet meer te boven: *een opening achter het hoofd aende slincker syde tot op het os occipitis penetrerende twee vingeren breed met een groot geswel van de muscul scalemis*.

Diessenaar Jan Cornelis Schilders had ook geen geluk toen hij op de avond van 27 oktober 1707 van de Achterste Watermolen in Baarschot kwam. Aangekomen bij de stroom ging het volgens Jan fout: *Mijn peert stoot met synen teen tegen de brugh. En daer bruy ick met de sack van het peert!* Op zijn hulpgeroep kwamen wel drie knapen aangelopen, maar i.p.v. hem te helpen, gingen ze hem met klippels in de hand te lijf, zodat hij paars en blauw geslagen werd en zwaargewond op het Gijseleind bleef liggen.

Bij een andere brug in Baarschot, die bij de Voorste Watermolen, was in 1752 ook een ongeluk gebeurd. Eind augustus was *de brugh leggende over de rivier de gemeen stroom* ingevallen. Blijkbaar was de voormalige brug, die tussen het erf van Vingerhoets en de 'vroente' lag, sterk verwaarloosd en nu slechts een 'schoor' geworden, blijkens de palen die nog in de stroom stonden. Reparatie was hard nodig want men passeerde die stroom op weg naar de molen en naar het dorp Diessen.

Boerengereedschappen soms geduchte wapens

Niclaes Sweens wilde in de zomer van 1689 over een brede sloot geraken, waar geen brug of schoor lag. In de namiddag van 23 juli was de herbergier en brouwer van het Pannenhuis gras aan het maaien met 'de lange zeis'. Toen hij de sloot oversprong raakte de ongeluksvogel met

zijn zeis een tak en viel op zijn rug ongelukkigerwijs in de scherpe punt. Dokter Jacobus Glavimans kwam gelukkig de 'man met de zeis' niet tegen, maar constateerde wel *een miserabele en schrouwelijcke wonde gaande van de schouder schuin over de rugge tot de broekband toe*. Hij overleefde het ongeluk dus wel, maar hij zou, gehuwd met Baarschotse Hendrina Beersmans, in 1711 kinderloos sterven.

Gevaarlijk was en is nog het gebruik van een zware bijl. Dat merkte Jan Hessels toen hij op 12 mei 1696 samen met Thomas Gijsen, Peter Spoormans en Michiel Grooten in Diessen een dikke eik aan het vellen was. De laatstgenoemde 'hakker' had Jan Hessels per ongeluk *met syn acx onnoselijk de wonde toegebracht*. Adriaen Hanegraef beschreef een gapende wond op de rechterkant van zijn hoofd van ruim drie centimeter diep *in de eerste tafel van het bekkeneel met het sponcieuse deel*. De 'binnenste tafel' was gelukkig niet geraakt.

Riek en gaffel werden wel eens abusievelijk in een vlag van woede als wapen gehanteerd. Michiel van Raak was begin mei 1707 naast zijn schuur met de schop *een voor oft cleyn grachtien* aan het maken om nog wat te planten. Plotseling kwam buurman Joost Andriesen aangestormd die hem met zijn hooivork flink langdurig te lijf ging. Een dag eerder was Van Raak ook al belaagd door zijn buurman. Vrouw Van Raak had hem met de riek, die was voor haar man om zich te kunnen verdedigen, in de hand aangesproken: *Joost, wilt gij mijn man met vrede laten?* Maar hij antwoordde: *Ick sal hem wel krijgen*. En de dienstmeid had hij ook al dreigend toegesnauwd: *Waar is jouw baas? Is hij int Buchtien? Ick sal hem desen maal den pis besien!* Blijkbaar had het slachtoffer heimelijk bij de burens 'berken pootsel' uitgestoken.

De ene valpartij is de andere niet

In de late middag van 8 augustus 1734 had Willem Roosen samen met de wed. Jan van Spaendonck in haar schuur *coorn opden schelft gedaan*. Misschien dat Willem door een of andere 'schoonheid' werd afgeleid, want toen hij de houten leer afdaalde miste hij een sport en stortte in volle vaart neer op de lemen dorsvloer. Tijdens de medische visitatie bleek dat de hulpvaardige Baarschotse boer erg zwaar gewond was aan zijn hoofd. De klap moet erg groot geweest zijn, want *het bekkeneel op het hoofd was geheel te morselen en aan stukken*. Het gevolg was dat *de spiritus van de hersenen door de neus uytquaamen*.

De beschrijving van de verwondingen na de valpartij van Jan Steevens was eigenlijk weerzinwekkend. Op 19 mei 1744 was hij, zonder dat iemand in de buurt was, domweg en onnozel in zijn eigen mes gevallen. Hij overleed aan *een grove steek in de buyck alwaer eenige darmen waaren uyt puylende*. De oorzaak van de valpartij van Adriaen van de Nieuwenhuizen was wel bekend. Op de avond van nieuwjaarsdag 1718 ging Perijntje haar man halen in de herberg van Peter van Gestel. Terwijl hij in zéér beschonken toestand nog een biertje dronk viel hij van zijn stoel tegen de schoorsteen, zeggende: *Oh mijn, hoe begeer ick mijn daar!* Het bleken zijn laatste woorden en zijn laatste daad geweest te zijn, want de volgende morgen lag de Diessenaar dood op bed.

Jan van de Kieboom, zijn vrouw Elisabeth en buurvrouw Marie Appels zaten op zondag 25 september 1702 boven op de schelft. Daar waren zij in allerijl naar toegevlucht toen Hendrik van Dommelen met zijn geweer dreigde: *Sa allen mordieux, ick schiet u soo doot*. Hij had schijnbaar noch f 14,- te goed van Van de Kieboom. Toen ze de deur vergrendeld hadden en naar boven waren gevlucht tierde Van Dommelen noch meer: *Sa doe donder, komter uyt of ick sal u altemael vermoorden en steecke u huys in brand!* Met veel geroep en getier schoot hij drie keer door de deur en een keer dwars door een 'koeketel'. Nadat hij nog twee keer met zijn snaphaan door een open venster gevuurd had was hij bekoeld en droop af. Later toonden de slachtoffers Drossaard Coenraedt de gaten in de voordeur *waerop den brant vant poeder noch vers stont*. Het was zoals zo vaak een geluk bij een ongeluk dat er geen slachtoffers gevallen waren.